

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Οι επιδράσεις των σωματικών κρουστών σε συνδυασμό με
remix οργανικής μουσικής στη συμπεριφορά παιδιών 5ης
Δημοτικού**

Εργασία για το Πτυχιακό Μάθημα Ι «Ειδικά Θέματα Ψυχολογίας της Μουσικής»
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Μ201305

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
ΙΩΑΝΝΑ ΕΤΜΕΚΤΣΟΓΛΟΥ

Κέρκυρα, 2018

Περιεχόμενα:

Περίληψη - Λέξεις Κλειδιά.....	2
1. Εισαγωγή.....	2
2. Ορισμός των σωματικών κρουστών.....	3
3. Οι επιδράσεις των σωματικών κρουστών στο πλαίσιο της μεθόδου «BAPNE».....	3
4. Μεθοδολογία - Πιλοτική έρευνα	
4.1. Διαδικασία.....	5
4.2. Ομάδα τάξης.....	5
4.3. Επιλογή υλικού.....	5
4.4. Τρόπος διδασκαλίας.....	6
4.5. Παρατηρήσεις σχετικά με τη συμπεριφορά των παιδιών.....	7
5. Συμπεράσματα.....	9
6. Επίλογος.....	9
7. Βιβλιογραφία.....	10

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται τις επιδράσεις των σωματικών κρουστών σε συνδυασμό με remix οργανικής μουσικής στη συμπεριφορά παιδιών 5ης Δημοτικού. Πραγματοποιήθηκαν έξι παρακολουθήσεις των παιδιών σε μαθήματα γενικής παιδείας, έξι ώρες διδασκαλίας σωματικών κρουστών με remix οργανικής μουσικής και έξι ώρες παρακολούθησης των παιδιών μετά τη διδασκαλία σε μαθήματα γενικής παιδείας. Προκειμένου να συλλεχθούν τα στοιχεία έγινε συμμετοχική παρατήρηση από τον ερευνητή και αξιολόγηση των παιδιών σχετικά με την συμπεριφορά τους από τη δασκάλα της τάξης. Τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντική ανάπτυξη της κιναισθητικής, οπτικοχωρικής και σωματικής νοημοσύνης καθώς και βελτίωση της συγκέντρωσης προσοχής, της αντίληψης και της μνήμης.

Λέξεις Κλειδιά: Επιδράσεις, Σωματικά Κρουστά, 5η Δημοτικού.

1. Εισαγωγή

Τα σωματικά κρουστά δεν εμφανίστηκαν τα τελευταία χρόνια, αλλά υπάρχουν από την προϊστορία, περισσότερο από σαράντα χιλιάδες χρόνια πριν, όπως μαρτυρούν τοιχογραφίες σε ερείπια αρχαιολογικών χώρων όπως στο Atapuerca της Ισπανίας και στο Suabia της Γερμανίας. Ο άνθρωπος είχε συνδυάσει τα τραγούδια και τους χορούς με ένα ισχυρό χτύπημα στο πόδι και με χειροκροτήματα. Οι φωνές μαρτυρούσαν τις βασικές μελωδικές ιδέες, ενώ τα χτυπήματα - χειροκροτήματα εξέφραζαν το ρυθμικό αυθορμητισμό των κινήσεων (Romero-Naranjo, 2013).

Αν ανατρέξουμε στο έργο του εθνομουσικολόγου Curtis (1920), παρατηρούμε να αναφέρει τους τύπους των ήχων που μπορούν να γίνουν με τα χέρια από μία φυλή της Αφρικής. Υπάρχει δυνατότητα να παραχθούν διάφορα τονικά ύψη χτυπώντας το ένα χέρι με το άλλο με διαφορετικούς τρόπους. Σύμφωνα με τον Curtis:

Ασφαλώς, φαίνεται σαν όλοι οι πιθανοί συνδυασμοί των ρυθμών, των τονισμών και των τόνων του ήχου, που σχηματίζονται από τέτοια απλά μέσα, να μετατρέπονται σε τέχνη της κρουστικής ορχήστρας που αποτελείται από ανθρώπινα χέρια (στο Romero-Naranjo, 2013, 444).

Το ενδιαφέρον για τα σωματικά κρουστά δεν θα μπορούσε να λείπει από τον τομέα της σύνθεσης όπου τα χρησιμοποίησαν ο ευρέως γνωστός Steve Reich στο «Clapping Music», ο Vinko

Globokar στο έργο «Corporel» κ.ά. (Romero-Naranjo, 2013). Τέλος, όσον αφορά τη μουσική παιδαγωγική ο πιο γνωστός μουσικός που ενσωμάτωσε τα σωματικά κρουστά στη μουσική εκπαίδευση ήταν ο J. Dalcroze ο οποίος παρατηρώντας τους μαθητές του να έχουν πρόβλημα με τη μουσικότητα, δημιούργησε ένα πρόγραμμα διδασκαλίας βασισμένο στα σωματικά κρουστά, την ευρυθμία και το σολφέζ (Ανδρούτσος, 2012· Seitz, 2005· Boyarsky, 2009). Ανάμεσα σε άλλους, ο επόμενος μουσικοπαιδαγωγός που συνέχισε να χρησιμοποιεί τα σωματικά κρουστά ήταν ο C. Orff στο πρόγραμμα διδασκαλίας του σε συνδυασμό με το οστινάτο και τον αυτοσχεδιασμό (Ανδρούτσος, 2012· Αντωνακάκης, 1996).

2. Ορισμός των σωματικών κρουστών

Για να μπορέσουμε να δώσουμε τον ορισμό των σωματικών κρουστών, πρέπει πρώτα να βρούμε την ελληνική μετάφραση του όρου «Body Percussion». Στην ελληνική γλώσσα δεν υπάρχει επίσημη ορολογία για τον συγκεκριμένο όρο. Γι' αυτό το λόγο ήρθα σε προσωπική επικοινωνία με τη Λέκτορα του Ιονίου Πανεπιστημίου, Τμήματος Μουσικών Σπουδών, κ. Δήμητρα Τρυπάνη. Μετά από τη συζήτησή μας, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι ο καλύτερος τρόπος για να μεταφραστεί το «Body Percussion» είναι «Σωματικά Κρουστά» και όχι «Κρουστά Σώματος» διότι, αναφέροντας την έννοια «Σωματικά Κρουστά» εννοούμε την παραγωγή ήχων χρησιμοποιώντας το σώμα (για παράδειγμα χτυπώντας το ένα χέρι με το άλλο, χτυπώντας τους μηρούς ή το στήθος). Αντίθετα, ο όρος «Κρουστά Σώματος» εμπεριέχει τα σωματικά κρουστά καθώς επίσης μπορεί να εντάξει λόγου χάριν και ένα βραχιόλι με κουδούνια με σκοπό την παραγωγή ήχου. Η επιλογή της μεταφραστικής ορολογίας έγινε με βάση τη δική μας ερμηνεία και εννοιολόγηση για το τι σημαίνει και σε τι αντιστοιχεί ο αγγλικός όρος.

Τα σωματικά κρουστά είναι μια τέχνη στην οποία χτυπάς το σώμα σου ώστε να παράγει διάφορα είδη ήχων για διδακτικούς, θεραπευτικούς, ανθρωπολογικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Τόσο στον κόσμο των μουσικών παραδόσεων, όσο και στον κόσμο της εκτέλεσης, τα σωματικά κρουστά είχαν διάφορους ρόλους, οι οποίοι μπορούν να ταξινομηθούν σε χρήσεις, έννοιες και λειτουργίες οι οποίες είναι συγκεκριμένες για κάθε πολιτισμό ξεχωριστά (Romero-Naranjo, 2013, 443).

3. Οι επιδράσεις των σωματικών κρουστών στο πλαίσιο της μεθόδου «BAPNE».

Σχετικά με τις επιδράσεις των σωματικών κρουστών στη ψυχική κατάσταση αλλά και για τα

θεραπευτικά τους οφέλη έχει ασχοληθεί η μέθοδος BAPNE.

Η μέθοδος BAPNE έχει ως στόχο να αναπτύξει τις πολλαπλές ευφυΐες μέσω των σωματικών κρουστών. Υποστηρίζεται από 5 κλάδους: την εμβιομηχανική, την ανατομία, την ψυχολογία, την νευροεπιστήμη και την εθνομουσικολογία. Ο κάθε κλάδος καθορίζει συγκεκριμένες παραμέτρους οι οποίες βοηθούν στο να δώσουν μια συστηματική δομή για τις θεωρητικές και πρακτικές δραστηριότητες, και μαζί αποτελούν το ακρωνύμιο BAPNE¹ (Romero-Naranjo, 2013, 447).

Σε έρευνες που έχουν γίνει αποδεικνύεται ότι τα σωματικά κρουστά έχουν θεραπευτικά οφέλη διότι, η εξάσκηση με αυτά μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση

- της φυσικής κατάστασης, καθώς συνειδητοποιούμε το σώμα μας, έχουμε τον έλεγχο της μυϊκής δύναμης, τον συντονισμό και την ισορροπία
- της ψυχικής κατάστασης καθώς βελτιώνεται η συγκέντρωση, η μνήμη και η αντίληψη
- των κοινωνικών επαφών, καθώς χτίζονται σχέσεις ισότητας και μειώνεται το άγχος σχετικά με τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις (A. A. Romero-Naranjo, Jauset-Berrocal, F. J. Romero-Naranjo, Liendo-Cardenas, 2014).

Ακόμη, οι Carretero-Martínez, Romero-Naranjo, Pons-Terrés και Crespo-Cplomino (2014) ερεύνησαν το κατά πόσο βελτιώνεται η γνωστική, οπτικοχωρική και ψυχοκινητική ανάπτυξη των παιδιών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω των σωματικών κρουστών. Ανέπτυξαν μια μελέτη 60 ατόμων για παιδιά δευτέρας δημοτικού. Χώρισαν τα παιδιά σε δύο ομάδες και η καθεμία είχε από 30 άτομα. Η μία ομάδα δε χρησιμοποιούσε κατά τη διδασκαλία της μουσικής σωματικά κρουστά, ενώ η άλλη χρησιμοποιούσε. Χρησιμοποιώντας το Τέστ Αξιολόγησης της κίνησης για παιδιά «ABC» (Δεύτερη έκδοση), αξιολόγησαν τους μαθητές πριν και μετά τη μελέτη για να δουν κατά πόσο η ομάδα που χρησιμοποιούσε τα σωματικά κρουστά βελτιώθηκε στους 3 προαναφερόμενους τομείς. Μετά τη τελική μέτρηση, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά που χρησιμοποιούσαν τα σωματικά κρουστά είχαν μια σημαντική βελτίωση καθώς επηρεάζονταν θετικά στο συντονισμό μεταξύ τους διότι αναπτυσσόταν η σωματική, κιναισθητική και οπτικοχωρική νοημοσύνη.

Μία άλλη έρευνα των A. A. Romero-Naranjo - F. J. Romero-Naranjo και της Laura Moral Bofill (2015) μελετά το κατά πόσο είναι εφικτό να γίνει οικοδόμηση της ομάδας μέσα από τα σωματικά κρουστά. Το πρακτικό μέρος της έρευνας εστιάζει στην ποσότητα κοινωνικής αλληλεπίδρασης που παράγει η μέθοδος BAPNE. Τα κρουστά σώματος της μεθόδου BAPNE

¹ BAPNE: Biomechanics, Anatomy, Psychology, Neuroscience and Ethnomusicology. Εμβιομηχανική, Ανατομία, Ψυχολογία, Νευροεπιστήμη και Εθνομουσικολογία.

εκτελούνται σε ομάδες. Οι ομάδες μπορεί να είναι σε κύκλους, σε ομόκεντρους κύκλους, ημικύκλια, τετράδες, εξάδες, οκτάδες, ζευγάρια ή σε δύο σειρές. Η εργασία σε ομόκεντρο κύκλο διευκολύνει τις αλληλεπιδράσεις και ο ένας σχετίζεται με τον άλλο, ενώ η εργασία σε κύκλο τονώνει την ομάδα και αναπτύσσει την δεξιότητες επικοινωνίας. Έτσι, τα σωματικά κρουστά διεγείρουν τους σωματικούς τρόπους επαφής και βοηθούν στους κοινωνικούς δεσμούς που προωθούν τη συνοχή της ομάδας. Αυτό γίνεται διότι έχουν όλοι κοινό όραμα και στόχο καθώς ενισχύεται η ταυτότητα της ομάδας και η εμπιστοσύνη με αποτέλεσμα να βελτιωθούν τα επίπεδα της επικοινωνίας και αποτελεσματικότητας της ομάδας.

4. Μεθοδολογία - Πιλοτική εφαρμογή

4.1. Διαδικασία

Ζήτησα άδεια από τη διεύθυνση του σχολείου για τη διεξαγωγή της μελέτης και εγγυήθηκα την ανώνυμη επεξεργασία των δεδομένων. Μόλις λήφθηκαν τα απαραίτητα έγγραφα ανέπτυξα ένα χρονόγραμμα στο οποίο αναφέρονταν οι μέρες και ώρες της παρακολούθησης των παιδιών πριν και μετά τη διδασκαλία καθώς και οι ημέρες και ώρες της διδασκαλίας. Επιπλέον, από την έναρξη της μελέτης σχεδίασα το πρόγραμμα των δραστηριοτήτων.

4.2. Ομάδα Τάξης

Η επιλογή της τάξης ήταν απόφαση της διεύθυνσης του σχολείου. Μου προτάθηκε διότι η εν λόγω ομάδα παιδιών 5ης Δημοτικού είχε προβλήματα συνεργασίας και ήταν αρκετά ζωηρή και ανυπάκουη. Η τάξη αποτελούνταν από 19 άτομα. 10 αγόρια και 9 κορίτσια.

4.3. Επιλογή υλικού

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, ηχεία και το ανθρώπινο σώμα. Τα μουσικά έργα που αναπαράχθηκαν ήταν: La valse d'Amelie rnb (remix) - Yann Tiersen² και Quinta Sinfonia-Beethoven (remix)³.

2 <https://www.youtube.com/watch?v=pjzsxcDkPiI>

3 <https://www.youtube.com/watch?v=0CfipYqs2Zo>

* **Σολ:** Χτύπημα στο στήθος. **Ντο 3ο διάστημα:** Παλαμάκια. **Μι 1η γραμμή:** Χτύπημα του ποδιού στο πάτωμα. **Ντο 1η βοηθητική γραμμή:** Χτύπημα δεξιού ποδιού το ένα παιδί με το άλλο από τη πλάγια μεριά του παπουτσιού. **Λα:**

4. 4. Τρόπος διδασκαλίας

Το πρόγραμμα διδασκαλίας βασιζόταν στο remix οργανικής μουσικής και στην εκτέλεση σωματικών κρουστών. Κατά τη διδασκαλία υπήρχε και βοήθεια από τη συμφοιτήτρια μου Σοφία Σκορδά. Η ενασχόληση των παιδιών με τα σωματικά κρουστά θα γινόταν σε 2 ομάδες και γι' αυτό το λόγο ήθελα τα παιδιά κάθε ομάδας να έχουν ένα πρότυπο. Το πρότυπο της Α ομάδας ήμουν εγώ και της Β ομάδας η Σοφία.

Αρχικά, εξηγήσαμε στα παιδιά τους δύο όρους (σωματικά κρουστά και remix μουσικής) και έπειτα άκουσαν τα δύο έργα remix οργανικής μουσικής. Αφού τα άκουσαν, τους τα αναπαράγαμε από την αρχή και ενώ άκουγαν τη μουσική τα αφήσαμε να πειραματιστούν με τους ήχους που βγάζει το σώμα τους. Έπειτα, τα χωρίσαμε σε δύο ομάδες και ενώ ακούγαμε το ηχητικό υλικό τους παροτρύνουμε να εκτελούν σύμφωνα με αυτό κινήσεις σωματικών κρουστών τις οποίες υποδεικνύαμε εγώ και η Σοφία στις αντίστοιχες ομάδες. Αυτό πραγματοποιούνταν και στις 6 ώρες διδασκαλίας και σε κάθε μάθημα αυξάναμε σταδιακά τη δυσκολία συνεργασίας και κινήσεων των σωματικών κρουστών (βλέπε εικόνες 1, 2, 3) καθώς και αλλάζαμε τα ζευγάρια των μαθητών. Έπρεπε όλοι οι μαθητές να συνεργαστούν με όλους.

Εικόνα 1*: Πρώτο μοτίβο μίμησης κινήσεων

Εικόνα 2*: Δεύτερο μοτίβο. Είναι ίδιο με το πρώτο μόνο που η ομάδα Α παίζει αυτά που έπαιζε η ομάδα Β και η ομάδα Β παίζει αυτά που έπαιζε η ομάδα Α.

Παλαμάκια τα παιδιά μαζί όπως παίζεται το τραγούδι περνά - περνά η μέλισσα.

Εικόνα 3*:

4. 5. Παρατηρήσεις σχετικά με τη συμπεριφορά των παιδιών

Για να παρατηρήσω τους μαθητές συμβουλευτήκα το βιβλίο των Ίσαρη - Πουρκός «Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας - Εφαρμογές στη Ψυχολογία και την Εκπαίδευση» (2015). Εφάρμοσα δύο είδη παρατήρησης. Πριν και μετά τη διδασκαλία των σωματικών κρουστών χρησιμοποίησα τη παρατήρηση ως «συμμετέχων». Αποκάλυψα στους μαθητές την ιδιότητά μου αλλά δε συμμετείχα στις δραστηριότητες. Κατά τη διδασκαλία των σωματικών κρουστών ήμουν «συμμετέχων ως παρατηρητής». Είχα αποκαλύψει την ιδιότητά μου και ποιος ήταν ο σκοπός της έρευνας και συμμετείχα στις δραστηριότητες με στόχο την άμεση διερεύνηση της ομάδας. Η σχέση και η επικοινωνία του ερευνητή με την ομάδα καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων και τα αποτελέσματα της έρευνας.

Αρχίζοντας από τη παρακολούθηση των παιδιών πριν τη διδασκαλία των σωματικών κρουστών παρατηρούμε ότι τα παιδιά ήταν κατά κύριο λόγο ανήσυχα, ζωντανά, συζητούσαν μεταξύ τους κατά τη διάρκεια διδασκαλίας του μαθήματος, μερικά ακόμη ενοχλούσαν το συμμαθητή τους ή παράβλεπαν τις παρατηρήσεις οι οποίες γινόταν από τη δασκάλα. Ήταν ελάχιστες οι στιγμές που επικρατούσε ησυχία και υπήρχε ήρεμο κλίμα μέσα στη τάξη.

Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας των σωματικών κρουστών, τα παιδιά ήταν επίσης ανήσυχα στο πρώτο μάθημα. Η συμπεριφορά τους ήταν όπως τις προηγούμενες μέρες. Ο Ν. δεν ήθελε με τίποτα να ασχοληθεί με τη μουσική. Όταν ολοκληρώθηκε όμως το 1ο μάθημα είπε «Τελικά ήταν ωραία τα σωματικά κρουστά. Πότε θα ξανακάνουμε;». Στο 2ο μάθημα επικρατούσε αναστάτωση και οχλαγωγία. Ο Δ. δυσκολευόταν να κάνει τις κινήσεις που υποδείκνυα εγώ και η Σοφία. Κάποιες στιγμές έφευγε από τη σειρά του και προσπαθούσε να αποσπάσει τη προσοχή των συμμαθητών του μιλώντας τους ή σκουντώντας τα ζευγάρια μπαίνοντας ανάμεσα τους. Η συμπεριφορά του μπορεί να ήταν αποτέλεσμα αισθήματος μειονεκτικότητας· ίσως να ντράπηκε που δε μπόρεσε να καταφέρει τόσο εύκολα όσο και οι συμμαθητές του τις κινήσεις.

Καθώς όμως περνούσαν τα μαθήματα, από το τρίτο και μετά, άρχισαν να συνεργάζονται τα

παιδιά, να μη σχολιάζουν μεταξύ τους θέματα τα οποία δεν αφορούσαν το μάθημα και να δίνουν έμφαση στο πόσο καλά μπορούν να αποδώσουν την εκτέλεση σωματικών κρουστών. Ο Δ. δε προσπάθησε κατά τη διάρκεια του μαθήματος να φύγει από τη σειρά του. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι ήταν ζευγάρι με το φίλο του τον Α. Στο τέλος του μαθήματος ζήτησα από τα παιδιά να αφιερώσουν λίγο χρόνο από κάποια διαλείμματα ώστε να βοηθήσουν τους αδύναμους μαθητές. Δηλαδή, να δείξουν τις κινήσεις σωματικών κρουστών στα παιδιά που ένιωθαν ότι μπερδεύονται.

Στο 5ο μάθημα η Ε. έπρεπε να συνεργαστεί με τον Δ. Αντέδρασε αρνητικά όταν το πρότεινα. Έφυγε από τη σειρά της και άρχισε να κλαίει. Τότε την πλησίασα και της είπα ότι όλοι έχουν συνεργαστεί σχεδόν με όλους. Αν το επιθυμούσε η ίδια θα ήταν καλό να δει αν μπορεί να συνεργαστεί με το Δ. το ίδιο καλά όπως και με τα υπόλοιπα παιδιά. Κατευθείαν σηκώθηκε και πήγε στη θέση της. Όταν τελείωσε το μάθημα είπε «Τελικά δεν έχει καμία διαφορά είτε συνεργάζεσαι με κορίτσι είτε με αγόρι».

Στο τελευταίο μάθημα τα παιδιά έδειχναν στεναχωρημένα. Με ρώτησαν αρκετές φορές πότε θα ξανακάνουμε μάθημα μουσικής ενώ γνώριζαν ήδη από το 5ο μάθημα ότι αυτό ήταν το τελευταίο. Ο Ν. μου ανέφερε ότι στα διαλείμματα βοηθούσε το Δ. ο οποίος ήταν αδύναμος. Η Μ. άρχισε να κλαίει και ζήτησε αν γινόταν να κάνουμε έστω άλλη μία φορά μάθημα.

Έπειτα, αφού τελείωσαν οι έξι ώρες διδασκαλίας των σωματικών κρουστών, παρακολούθησα τα παιδιά στα σχολικά τους μαθήματα. Δεν έδειχναν να έχουν διαφορετική συμπεριφορά από την αρχική (πριν τη διδασκαλία των σωματικών κρουστών). Αν όμως συγκρίνουμε τους μαθητές κατά τη διάρκεια διδασκαλίας των σωματικών κρουστών σε σχέση με τα υπόλοιπα μαθήματα, παρατηρούμε δύο βασικές διαφορές. Αρχικά, κατά τη διάρκεια των σχολικών μαθημάτων συζητούσαν μεταξύ τους για θέματα που δεν αφορούσαν το μάθημα. Την ώρα της διδασκαλίας των σωματικών κρουστών συζητούσαν οι μαθητές αλλά για θέματα του μαθήματος. Ίσως αυτό οφείλεται στις οδηγίες που έδωσα κατά την έναρξη των μαθημάτων: «Σας παρακαλώ θερμά να μην μιλάτε κατά τη διάρκεια του μαθήματος για θέματα που δεν αφορούν το μάθημα. Σε θέματα τα οποία έχουν σχέση με το μάθημα δε μ' ενοχλεί να μιλάτε».

Επίσης, η συγκέντρωση των μαθητών στα υπόλοιπα μαθήματα δεν ήταν μεγάλης χρονικής διάρκειας· συνεχώς αποσπóταν. Κατά τη διάρκεια των σωματικών κρουστών τα παιδιά έδειχναν να είναι συγκεντρωμένα σχεδόν από την αρχή μέχρι το τέλος του μαθήματος. Η διαφορά της χρονικής διάρκειας της συγκέντρωσης μπορεί να οφείλεται στη διαφορά του τρόπου και μέσου διδασκαλίας των μαθημάτων. Τα σωματικά κρουστά είχαν ως κύριο εργαλείο για μεταφορά της δεξιότητας τη μίμηση ενώ τα υπόλοιπα μαθήματα για να μεταφέρουν τη γνώση χρησιμοποιούσαν το διάλογο ή το διάβασμα κειμένων και ανάλυση αυτών.

5. Συμπεράσματα

Όπως αναφέραμε, τα σωματικά κρουστά μπορούν να επιδράσουν θετικά στα επίπεδα της επικοινωνίας και αποτελεσματικότητας μιας ομάδας, να συμβάλουν στην ανάπτυξη της σωματικής, κιναισθητικής και οπτικοχωρικής νοημοσύνης καθώς επίσης να βελτιώσουν τη συγκέντρωση, τη μνήμη και την αντίληψη (Carretero-Martínez, et. al., 2014· A. A. Romero-Naranjo, et. al., 2014· Moral-Bofill, et. al., 2015· A. A. Romero-Naranjo, et. al., 2016).

Στην πιλοτική μας έρευνα που εξετάσαμε τις επιδράσεις των σωματικών κρουστών σε παιδιά 9-10 ετών, διαπιστώσαμε ότι ο Δ. είχε αναπτύξει τη κιναισθητική, σωματική και οπτικοχωρική νοημοσύνη καθώς ενώ στα πρώτα μαθήματα δυσκολευόταν να αναπαράγει τις κινήσεις σωματικών κρουστών που υποδεικνύαμε - ίσως λόγω αδυναμίας στη συγκέντρωση της προσοχής, στην αντίληψη ή τη μνήμη - φάνηκε ότι βελτιώνοντας αυτές τις αδυναμίες μέσω της μίμησης των κινήσεων των σωματικών κρουστών να αναπτύχθηκαν περισσότερο και οι τρεις τύποι νοημοσύνης που προανέφερα. Επίσης, ως σύνολο ομάδας, οι μαθητές έδειχναν να είναι συγκεντρωμένοι κατά τη διάρκεια διδασκαλίας των σωματικών κρουστών σε αντίθεση με τα υπόλοιπα σχολικά μαθήματα (ιστορία, φυσική και πληροφορική). Πιθανά η μνήμη να αποθήκευε πολύ πιο εύκολα τις μιμητικές κινήσεις παρά τις λεκτικές ή γραπτές πληροφορίες που λάμβαναν. Τα σωματικά κρουστά θεωρούνται πιο ενδιαφέροντα από τα υπόλοιπα μαθήματα του σχολείου όπως ανέφεραν τα ίδια.

6. Επίλογος

Ο χρόνος που έγινε η πιλοτική έρευνα ήταν σύντομος. Πραγματοποιήθηκε σε έξι διδακτικές ώρες. Αυτό ίσως να έχει επηρεάσει τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς αν τα σωματικά κρουστά ήταν ενταγμένα στο σχολικό πρόγραμμα και πραγματοποιούνταν μία ή δύο φορές την εβδομάδα, τότε μπορεί να είχαμε διαφορετικά αποτελέσματα. Πιθανά οι μαθητές να συνεργάζονταν περισσότερο αρμονικά, να μην κορόιδευε ο ένας τον άλλο ή να διαπιστώναμε πιο έντονα βελτίωση της συγκέντρωσης, της μνήμης και της αντίληψης και στα υπόλοιπα σχολικά μαθήματα.

Η εκτέλεση σωματικών κρουστών είναι μια ευχάριστη διαδικασία ανεξάρτητα από το σκοπό που θέτει ο διδάσκων. Αξίζει πολλές φορές να δώσουμε βάση στη στιγμή της εκτέλεσης και στο κατά πόσο ευχαριστείται ο εκτελεστής και όχι μόνο στο αποτέλεσμα μετά από αυτό.

7. Βιβλιογραφία

- Ανδρούτσος, Π. (2012). *Μέθοδοι διδασκαλίας της μουσικής. Παρουσίαση και κριτική θεώρηση των μεθόδων Orff και Dalcroze*. Αθήνα: Εκδόσεις Ορφέως.
- Αντωνακάκης, Δ. (1996). *Carl Orff 1895-1982*. Ηράκλειο: Ορφεύς.
- Boyarsky, T. (2009). Dalcroze Eurhythmics and the Quick Reaction Exercises. *The Orff Echo*, pp. 15-19.
- Carretero-Martínez, A., Romero-Naranjo, F., Pons-Terrés, J. and Crespo-Colomino, N. (2014). Cognitive, Visual-spatial and Psychomotor Development in Students of Primary Education through the Body Percussion - BAPNE Method. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 152, pp. 1282-1287.
- Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ., (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Στο <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>. 29/1/2018.
- Moral-Bofill, L., Romero-Naranjo, F., Albiar-Aliaga, E., Cid-Lamas, J. (2015). The BAPNE method as a school intervention and support strategy to improve the school enviroment and contribute to socioemotional learning. *International Journal of Innovation and Research in Educational Science*, 2(6), pp. 450-456.
- Romero Naranjo, F. (2013). Science & art of body percussion: A review. *Journal of Human Sport and Exercise*, 8(2), pp. 442-457.
- Romero-Naranjo, A., Jauset-Berrocal, J., Romero-Naranjo, F. and Liendo-Cárdenas, A. (2014). Therapeutic Benefits of Body Percussion Using the BAPNE Method. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 152, pp.1171-1177.
- Romero-Naranjo, A., Romero-Naranjo, F. and Bofill, L. (2016). Body Percussion and Team Building through the BAPNE Method. *SHS Web of Conferences*, 26, p. 01020.
- Seitz, J. (2005). Dalcroze, the body, movement and musicality. *Psychology of Music*, 33(4), pp. 419-435.